Trøndelag fylkeskommune
Tröndelagen fylhkentjïelte
Seksjon Kulturminner

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Vår dato:	04.06.2025	**Vår referanse:**	202510466-7	**Vår saksbehandler:**
Deres dato:		**Deres referanse:**	202501542	Anne Haug

Hitra kommune. Tilbakemelding etter gjennomført arkeologisk registrering i forbindelse med områderegulering for Nye Hitra 1 Vindpark.

Trøndelag fylkeskommune har utført den varslede arkeologiske registreringen i forbindelse med områderegulering – Nye Hitra 1 vindpark, Hitra kommune.

Det er tidligere gjennomført arkeologiske registreringer i forbindelse med Hitra 1 og 2 i 1999, 2000 og 2010. I forbindelse med disse registreringene ble det registrert i alt 12 steinalderlokaliteter langs plangrensen for anleggsveien. Disse har Askeladden id 113690,113685, 113691, 113686, 113693, 113689. 113692, 113688, 113687, 212820, 212839 og 212840. Alle lokalitetene er automatisk fredet. Det ble i liten grad gjennomført registreringer på Eldsfjellet.

Fokus for denne registreringen var en kontrollregistrering av kjente lokaliteter og om mulig avdekke nye lokaliteter. Selv om Nye Hitra 1 i store trekk skal holde seg til dagens infrastruktur og de samme plangrensen som for 25 år siden, vil det likevel være behov for noe utvidelse av anleggsveien, samt etablering av nye mastefester oppe på Eldsfjellet til de nye vindturbinene. Vi ønsket i tillegg å gjennomføre en mer systematisk registering oppe på Eldsfjellet med fokus på nye mastefester.

Den arkeologiske registreringen ble gjennomført i uke 20 og 21.
Nedenfor følger en liste over nye funn som ble gjort:

- AID 330162 – Funnsted for flintavslag – Løsfunn / uten vern
- AID 330164 – Funnsted for flintavslag – Løsfunn / uten vern
- AID 113693 – Steinalderlokalitet registrert i 2000 – utvidet lokalitetsgeometri med to positive prøvestikk – Automatisk fredet
- AID 330174 – Bogastelle – Automatisk fredet
- AID 330175 – Bogastelle – Automatisk fredet
- AID 330190 – Varde – uten vern
- AID 330191 – Varde – uten vern
- AID 330192 – Varde – uten vern

- AID 330193 – Varde – uten vern
- AID 330194 – Varde – uten vern
- AID 330195 – Varde – uten vern

Kulturminnene er lagt inn i Riksantikvarens nasjonale kulturminnedatabase Askeladden. Kartfestingen er digitalt tilgjengelig gjennom Askeladdens WMS-tjeneste.

Kommentarer til nye funnområder
De to funnstedene for flint AID 330162 og 330164 består av enkeltstående prøvestikk med funn av flintavslag. Etter vår vurdering er funnstedene ikke tilstrekkelig til å kvalifisere for en lokalitet med sikringssone, og funnene er lagt inn i Askeladden som *Funnsted – Ikke fredet.* Dette betyr at funnstedet ikke vil være til hinder for en utvidelse av veien jf. den planavgrensningen vi har registrert i forhold til.
Vi gjør likevel oppmerksom på at begge funnstedene ligger i nærheten av allerede registrerte lokaliteter med automatisk fredning.

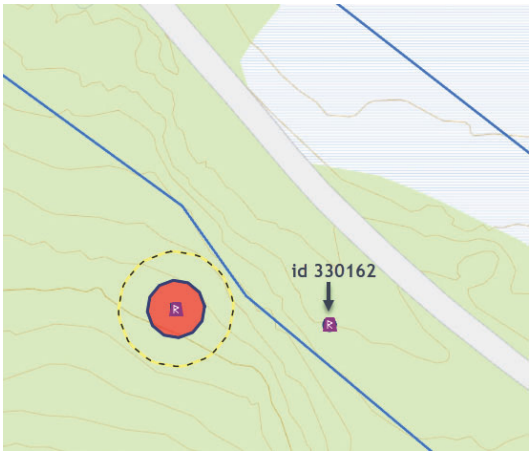

Id 330162 =Funnsted for flint

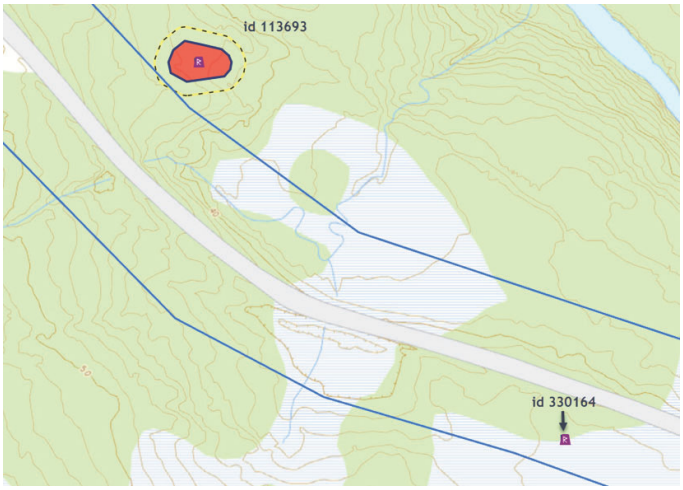

Id 113983 = utvidet geometri for steinalderlokalitet registrert i 2000

Id 330164= Funnsted for flint

Når det gjelder AID 113693 ble det gjort funn av flintavslag i to prøvestikk og lokalitetsgeometri er derfor utvidet til å dekke disse. Så vidt vi kan se vil plangrense for anleggsveien ved utvidelse av lokaliteten gå litt inn i sikringssonen, og det må søkes om dispensasjon for inngrep i sikringssone hvis veien må utvides akkurat her. Dette anser vi som uproblematisk, men en dispensasjon må gis.

Det ble videre gjort funn av 2 bogasteller oppe på Eldsfjellet AID 330174 og 330175. Begge er lagt opp med stein i en tydelig hesteskoform, men noe utrast og mosegrodd. Bogasteller av denne typen har vært i bruk helt fra steinalder og opp til moderne tid. Bogastellene ble ofte brukt i kombinasjon med andre fangstanlegg, for eksempel ledegjerder. Da kunne jegeren ligge i ly med pil og bue eller armbrøst for å komme tett på dyra.
Bogastellene kan være vanskelig å datere da de har sett lik ut over lang tid, men det er sannsynlig at de går tilbake til jernalder / middelalder og før man begynte med krutt. Begge bogastellene er lagt inn med automatisk fredning og vi håper de kan tas vare på innenfor planen. Hvis ikke må det søkes om tillatelse til inngrep for disse.

Id 330174 = Bogastelle

Id 330175 = Bogastelle

I tillegg er det registrert 6 varder på toppen av Eldsfellet. Disse er lagt inn som arkeologisk minne uten automatisk vern. Vi viser til kulturminnedatabasen Askeladden for plassering av disse. Vi anmoder om bevaring hvis mulig, men ettersom vardene ikke er automatisk fredet, kan vi ikke kreve dette.

I tillegg til nye registrerte kulturminner som er beskrevet her, viser vi til allerede kjente automatisk fredete kulturminner som ligger i Askeladden.

Hvis det er behov for sosi/ shapefiler for kulturminnene så gi oss beskjed så skal vi sende det over til dere, men ellers viser vi til Askeladden sin VMS – tjeneste for de opplistede kulturminner.

Behov for en mindre tilleggsregistrering
I etterkant av registreringen har vi oppdaget et lite område SØ i planområdet ved Tverrfjellet som arkeologene ikke fikk tilgang til grunnet anleggsarbeid i området. Her finnes det eldre opplysninger om et mulig bogastelle som vi ønsker å sjekke ut ved anledning. Vi håper det er greit at vi tar kontakt med driftsleder Hugo Solbakken for tilgang til området. Når dette blir er vi litt usikre på enda, men vi vil ta det i forbindelse med et annet oppdrag på Hitra. Vi ber om tilbakemelding på at dette er i orden.

Handlingsalternativer
Det videre planarbeidet må ta hensyn til de registrerte kulturminnene. I slike tilfeller er det tre mulige handlingsalternativer;

• Alternativ 1: Kulturminnene sikres ved å regulere kulturminneområdet til bevaring gjennom bruk av hensynssoner

• Alternativ 2: Det søkes om dispensasjon fra fredningen for hele eller deler av kulturminneområdet slik at kulturminnene kan graves ut arkeologisk og området nyttes til andre formål.
• Alternativ 3: Området med kulturminner tas ut av planen.

Alternativ 1: Bevaring ved hensynssone d) H730
Det tas hensyn til de automatisk fredete kulturminnene som finnes innenfor planområdet gjennom å regulere selve kulturminnene og sikringssonen til hensynssone d) H730, båndlagt i henhold til kulturminneloven.
• Kulturminnene inkl. sikringssone skal merkes i plankartet som hensynssone d) H730 – båndlegging etter lov om kulturminner.
• I planbestemmelsene tas det inn en egen § under Hensynssoner:

> H730 - Båndlegging etter lov om kulturminner – Hensynssone d)
> *«Kulturminnene H730_1 er automatisk fredet etter kulturminnelovens § 4. Det samme er en sikringssone i et 5 meters bredt belte fra kulturminnenes ytterkant jfr. kulturminnelovens § 6. Inngrep i grunnen eller andre tiltak som kan virke inn på de automatisk fredete kulturminnene innenfor hensynssone H730 er ikke tillatt uten etter dispensasjon fra kulturminneloven. Søknad skal sendes regional kulturminneforvaltning i god tid før arbeidet er planlagt igangsatt.»*

Alternativ 2: Det søkes om dispensasjon fra fredningen. jf. kulturminnelovens § 8.4.
De påviste kulturminnene er automatisk fredet etter kulturminnelovens § 4 og det er forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminnelovens § 3. Imidlertid foreligger det anledning til å søke om dispensasjon fra fredningsbestemmelsen for å få frigitt kulturminnene og bruke området til andre formål.

Dersom en reguleringsplan er i konflikt med automatisk fredete kulturminner skal det, i henhold til kulturminneloven § 8 fjerde ledd, i forbindelse med behandling av reguleringsplanen tas stilling til om det kan gis tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner som blir berørt av planen. Fylkeskommunen/Sametinget er rette myndighet til å fatte avgjørelse i slike saker, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 3 andre ledd.

Dersom tiltakshaver ønsker å søke om dispensasjon for en eller flere av de automatisk fredete kulturminnene, vil fylkeskommunen sette i gang en dispensasjonsbehandling når planen er ute på offentlig ettersyn. Fylkeskommunen oversender da saken til NTNU Vitenskapsmuseet og ber om en faglig tilrådning i saken, samt prosjektbeskrivelse og budsjett for en eventuell utgravning av kulturminnene. Fylkeskommunen avgjør så på bakgrunn av denne faglige tilrådningen og en helhetsvurdering av saken hvorvidt en dispensasjon kan gis, og eventuelt med hvilke vilkår. Spørsmålet om dispensasjon blir avgjort i fylkeskommunens endelige uttalelse til planen, og dispensasjonen skjer formelt først gjennom kommunens planvedtak.

Gis det *ikke* dispensasjon fra kulturminneloven må hele eller deler av områdene innenfor reguleringsplanen reguleres til hensynssone d) med formål bevaring, slik som foreslått under alternativ 1.

Vilkår ved eventuell dispensasjon
Vilkår for en dispensasjon vil ofte være krav om arkeologisk utgravning for å sikre kulturminnenes vitenskapelige kildeverdi før disse blir fjernet. En slik utgravning kan først skje etter at planen er vedtatt, men før man setter i gang med utbygging/tiltak.
I henhold til kulturminneloven § 10 skal arkeologiske granskinger bekostes av tiltakshaver. Riksantikvaren fatter vedtak etter kml § 10 etter at reguleringsplanen er vedtatt.

Utforming av reguleringsplankart og -bestemmelser
Finner fylkeskommunen at det kan gis dispensasjon fra den automatiske fredningen gjennom planvedtak må eventuelle vilkår i tilknytning til dispensasjonen tas inn i reguleringsbestemmelsene.

Normalt skal følgende tegnes i plankart og i reguleringsplanens bestemmelser:

• Kulturminnene med sikringssone skal merkes i plankartet som Bestemmelsesområde og gis nr. #km1.
• Følgende tekst skal tas inn i reguleringsplanens fellesbestemmelser:

> *«§ Arkeologiske utgravninger - bestemmelsesområde #km1: Før iverksettingen av tiltak i medhold av planen skal det foretas arkeologisk utgravning av de berørte automatisk fredete kulturminner id.xxxxx og som er markert som bestemmelsesområde #km1 i plankartet. Det skal tas kontakt med Trøndelag fylkeskommune i god tid før tiltaket skal gjennomføres slik at omfanget av den arkeologiske granskingen kan fastsettes.»*

Dersom fylkeskommunen innvilger dispensasjon uten vilkår om arkeologisk granskning, kan følgende tekst benyttes:

> *«Bestemmelsesområde #km XX og #km XX kan fjernes uten krav om arkeologiske undersøkelser.»*

Spørsmål?
Ta gjerne kontakt dersom det skulle være spørsmål eller behov for avklaringer eller råd i den videre prosessen. Dersom det er ønskelig å søke om dispensasjon for noen av kulturminnene, er det en fordel å opprette dialog om dette tidlig i prosessen.

Regning for utført feltarbeid og arkeologisk rapport ettersendes når dette er ferdigstilt.
Vi takker for et godt samarbeid så langt.

Med vennlig hilsen

Anne Haug
Seniorrådgiver/arkeolog

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Kopimottaker:
HITRA KOMMUNE